

www.DirectieveTherapie.nl

Dank voor uw download

U kunt er natuurlijk uit citeren, graag zelfs, maar dan wel met bronvermelding. U mag dit artikel ook ruimhartig verspreiden mits het niet voor commerciële doeleinden is. In die gevallen pas na onze schriftelijke toestemming.

Opname in bloemlezingen en readers moedigen wij aan, maar wel graag eerst even overleggen.

Alle rechten van de artikelen liggen bij
de Stichting Cognitie en Psychose.

Voor alle vragen:
info@gedachtenuitpluizen.nl

Zijn mannen gewelddadiger tegen hun partners dan vrouwen?

‘Er was eens een man in Gouda,
die zat om de tafel zijn vrouw na.
Maar zij sprak heel vief,
alles is relatief.
Als je goed kijkt zit ik jou na.’

Len van der Rijst

SAMENVATTING Uit deze literatuurstudie blijkt dat vrouwen even vaak als, zo niet vaker dan mannen lichte en ernstige vormen van fysiek geweld gebruiken tegen hun partner. Dit blijkt niet altijd voort te komen uit zelfverdediging. Vrouwen nemen vaak zelf het initiatief en zijn ook dikwijls de enige agressor. Het idee dat vrouwen niet in staat zijn hun man (ernstig) te verwonden blijkt onjuist. Zo stellen enkele onderzoekers vast dat vrouwen vaker kokend water, stenen, wapens en honkbalknuppels gebruiken. Ook wordt duidelijk dat ongeveer evenveel mannen als vrouwen door hun partner worden vermoord en slechts een klein gedeelte van de partnermoorden door vrouwen een reactie is op vroegere mishandeling of dreiging met geweld of dood. Verder blijkt dat mannen naast fysiek geweld te maken krijgen met geestelijk geweld en manipulatie. Opmerkelijk zijn de verschillende reacties op geweld waar het gaat om de sekse van de dader en het slachtoffer. Vrouwelijke daders worden veel positiever beoordeeld dan mannelijke daders in zowel de wetenschap, hulpverlening, media, politiek, als bij justitie en het grote publiek. De misvattingen rondom relationeel geweld worden aan de kaak gesteld en er worden enkele aanbevelingen gedaan hoe dit onderwerp in de toekomst te benaderen.

DRS. L. VAN DER RIJST heeft recentelijk haar Master Klinische Psychologie behaald aan de Universiteit van Amsterdam. Dit artikel is een aangepaste versie van haar masterthese. De auteur wil graag prof.dr. A. Lange, Suzanne Oosterwijk en Julie Karsten bedanken voor het meedenken en hun waardevolle commentaar op een eerdere versie van dit artikel. E-mail: l.rijst@chello.nl.

De man als slachtoffer?

Geurt

Tijdens de vijf jaar dat ik getrouwd was, ben ik acht keer wegge-
lopen, zegt Geurt. Toch keerde hij elke keer terug, omdat hij de
kinderen niet in de steek wilde laten. Met geweld probeerde ze
mij uit de tent te lokken. 'Sla me dan terug,' schreeuwde ze,
'dan doe ik meteen aangifte van mishandeling'. Ze belde me ook
op mijn werk om me voor van alles en nog wat uit te maken. Of
ze kwam gewoon langs om me de huid vol te schelden. Zo
ontstond een onwerkbaar situatie. Door ruzies over te laat
thuiskomen gaf ik ook mijn vrijwilligerswerk op. Mijn familie
wilde sowieso al niet meer op bezoek komen. Ik raakte alles
kwijt. Het besef dat je echt weg moet, komt pas heel laat en is
allesbehalve makkelijk. Toch lukte het Geurt uiteindelijk om zijn
vrouw de rug toe te keren. Anderhalf jaar heb ik in een caravan
gewoond. Ze bleef maar vragen of ik terugkwam. Ze hield van
me en ze zou veranderen. Ik geloofde haar niet. Vervolgens heeft
ze aangifte van incest gedaan (Ministerie van Justitie, 2003).

Het zal menigeen verbazen dat een man ook slachtoffer van relatio-
neel geweld en mishandeling kan worden. Afgezien van de man die in
comics en cartoons met een deegroller door zijn vrouw achterna
wordt gezeten, is er hoofdzakelijk aandacht voor de vrouw als slacht-
offer. De feministische beweging en het daaruit voortvloeiende
Duluth-model zijn van grote invloed geweest op deze eenzijdige bena-
dering (Dutton & Corvo, 2006). In de hoogtijdagen van de feministi-
sche beweging, eind jaren zeventig van de vorige eeuw, interviewde
Lenora Walker (1979) 435 vrouwelijke slachtoffers van huiselijk
geweld. Zij vroeg aandacht voor het groeiende probleem van vrou-
wenmishandeling en verwees naar een in 1975 gedaan onderzoek door
een collega waarin 2.143 stellen waren geïnterviewd (Straus, 1980).
Uit dit onderzoek (dat verderop uitgebreider aan bod zal komen)
kwam naar voren dat ten minste 28% van de ondervraagden in zijn/
haar huwelijk met geweld te maken krijgt. Uit ditzelfde onderzoek
bleek ook dat er geen verschil was tussen mannen en vrouwen in het
toepassen van geweld. Ondanks dat het hier zowel mannelijke als
vrouwelijke slachtoffers betrof, richtte Walker zich exclusief op het
geweld tegen vrouwen. Het volgende citaat laat zien dat zij een
gewelddadige vrouw eerder als slachtoffer dan als agressor ziet.

'Er is geen twijfel over mogelijk dat zij Paul aanviel voordat hij
haar aanviel. Echter, het is duidelijk uit de rest van haar verhaal

dat Paul haar mishandelde door haar gedurende de laatste vijf jaar van hun huwelijk te negeren en veel over te werken om te kunnen klimmen op de maatschappelijke ladder.' (p. 98)

Dit voorbeeld tipt ook aan de kern van het feministische gedachtegoed, namelijk de vrouw die ongeacht haar gedrag bij voorbaat slachtoffer is van de patriarchale maatschappij; een theorie die in 1981 verder uitgewerkt is door een kleine groep activisten uit de vrouwenbeweging (Dutton & Corvo, 2006). Zij zagen de maatschappij, waarin mannen sociaal, politiek en economisch dominant zijn over vrouwen, als oorzaak van relationeel geweld. Mannen hebben geleerd dat zij het recht hebben vrouwen te controleren en het gebruik van geweld is daarbij gepermitteerd. Volgens dit feministische verklaringsmodel, ook wel bekend als het Duluth-model, is geweld een bewuste keuze van de man, die in overeenstemming is met de normen van de seksistische maatschappij. Het 'Duluth Domestic Abuse Intervention Project' ontwikkelde een interventieprogramma (gebaseerd op een steekproef van vijf mishandelde vrouwen en vier mannen) voor mannen die hun vrouw mishandeld hadden, maar hier geen gevangenisstraf voor kregen. Een tijdlang was dit model de enige acceptabele basis van interventie en werden louter programma's gesubsidieerd die dit model aanhingen (Dutton & Corvo, 2006). Er werd bewust gesproken over 'interventies' omdat 'behandeling' zou impliceren dat gewelddadig gedrag voort zou kunnen komen uit andere oorzaken dan de geïnstitutionaliseerde en geaccepteerde seksongelijkheden in de maatschappij. Huiselijk geweld was in hun ogen een exclusief mannelijk probleem (Dutton & Corvo, 2006). De opvatting was en is dat de vrouw niet in staat is tot agressief gedrag. Als zij al in toorn zou ontsteken en haar vuist zou heffen naar haar man, is zij daadkrachtig en komt zij voor zichzelf op.

Ruim 25 jaar later worden we er middels berichtgeving in kranten en andere media nog steeds van doordrongen dat geweld en agressie (voornamelijk) het werk is van mannen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een artikel over het kabinetsplan dat voorstelt de dader van huiselijk geweld uit huis te plaatsen (Sitalsing, 2007). Ondanks dat deze regel ook voor vrouwen geldt en wordt toegepast, wordt de dader in het artikel steevast omschreven als vader, echtgenoot, hij en hem. In beleidsplannen komt mishandeling van mannen nauwelijks ter sprake (Gemeente Amsterdam, 2004; Ministerie van Justitie, 2006). Het wordt kort benoemd als iets dat ook voorkomt, maar vooral gezien kan worden als een kleine (te veronachtzamen?) groep. In dezelfde nota staat daarentegen dat maar 12% van al het geweld gemeld wordt. Hoeveel mannelijke slachtoffers bevat de andere 88%? Het enige schuilhuis voor mannen in Nederland is door een particuliere

stichting in het leven geroepen, terwijl aan de zes reeds bestaande ambulante steunpunten van vrouwenopvang in Amsterdam nog eens twee werden toegevoegd (Gemeente Amsterdam, 2004). Neem ten slotte de postercampagne 'Huiselijk geweld is niet normaal', waarbij de boodschap lijkt dat het toch vooral de mannen zijn die zich 'niet normaal' gedragen.

Vanuit de media komen slechts sporadisch gruwelverhalen naar buiten over geweld van vrouwen, gericht tegen hun mannen. Een van de bekendste betreft Lorena Bobbit, die de penis van haar man met een keukenmes afsneed terwijl hij lag te slapen, om het geslachtsdeel vervolgens uit haar auto in een berm te werpen. Betreft het hier slechts een excus en is geweld tegen mannen werkelijk een non-issue of is het stereotype van de non-agressieve vrouw zo diep in onze samenleving verankerd dat het de objectieve waarneming in de weg staat?

Voor behandelaren van stellen bij wie huiselijk geweld plaatsvindt, is het belangrijk de rol als objectieve waarnemer niet uit het oog te verliezen. Temeer omdat uit onderzoek is gebleken dat de klinische blik ook onderhevig kan zijn aan een gender bias. Zo beoordeelden in een onderzoek van Follingstad, DeHart en Green (2004) 449 therapeuten het agressieve gedrag van mannen als ernstiger dan dat van vrouwen die op precies dezelfde manier reageerden. Clinici die in een psychiatrische instelling gewelddadig gedrag moesten voorspellen, hadden het bij vrouwen slechts in 22% van de gevallen bij het juiste eind in vergelijking met 45% bij de mannen (Lidz, Mulvey, & Gardner, 1993). Uit een soortgelijk onderzoek van Skeem et al. (2005) bleek dat het aantal *false negatives* onder vrouwen (waarbij het risico ten onrechte laag ingeschat werd) tweemaal zo hoog was als bij mannen. Uit een ander risicotaxatieonderzoek kwam naar voren dat in de gesprekken met mannen significant vaker over geweld werd gesproken en door de therapeut ook vaker werd teruggegrepen naar het onderwerp (Coontz, Lidz, & Mulvey, 1994). Geconcludeerd werd dat clinici meer bezorgd zijn over gewelddadig gedrag als ze een man tegenover zich hebben dan bij een vrouw. Deze onderzoeken laten zien dat niet alleen in de politiek, maar ook in de hulpverlening sprake zou kunnen zijn van een onterechte benadeling van de man. Het is van groot belang dat behandelaren kennisnemen van een aantal feiten en zichzelf de vraag stellen hoe (on)bevooroordeeld zijzelf zijn.

In deze literatuurstudie zal worden onderzocht of het gerechtvaardigd is relationeel geweld gelijk te stellen aan vrouwenmishandeling. Meer specifiek is nagegaan of vrouwen in vergelijking tot mannen minder, evenveel of juist meer geweld gebruiken tegen hun partner. In Picarta,

PsychInfo, Pubmed en de collectie van de Universiteit van Amsterdam is gezocht op de sleutelwoorden: female aggression, female perpetrators, woman assault, woman offenders en domestic violence.

De vrouw als agressor?

In het verleden zijn tal van gedegen onderzoeken gedaan die het eenzijdige beeld van partnergeweld aan het wankelen brengen. Zo interviewde de onderzoeker Straus in 1975 een groot aantal gezinnen met betrekking tot hun conflictoplossend vermogen en het gebruik van geweld. Aan de respondenten werd gevraagd aan situaties in het afgelopen jaar te denken waarin er onenigheid was of zij boos waren op hun partner. Vervolgens werd hun verzocht aan te geven hoe vaak zij in deze situaties gebruik hadden gemaakt of slachtoffer waren geweest van de gedragingen die in de 'Conflict Tactics Scale' (CTS) opgenomen zijn (zie tabel 1). Uit dit onderzoek kwam opmerkelijk genoeg naar voren dat mannen en vrouwen in hun relatie in gelijke mate geweld toepasten (Straus, 1980). Voor vrouwen was de jaarlijkse slachtofferincidentie van 12,1 slechts een klein beetje hoger dan voor mannen, namelijk 11,6.

In 1985 herhaalde Straus het onderzoek en werd een afname in geweld door mannen met 26,6% zichtbaar (Straus & Gelles, 1986). Het geweld door vrouwen nam niet af. Dit gold zowel voor lichte vormen van geweld (zoals iets gooien naar de partner, duwen, vastgrijpen, wegsleuren, krabben, en het geven van een klap) als ook voor de ernstige vormen (gedragingen die een relatief hoge kans op verwonding hebben, zoals schoppen, stompen, bijten, slaan met een object, in elkaar slaan of het gebruik van een mes of pistool). Dit gegeven bevestigde nogmaals de al eerder gevonden data en onderstreept dat de vrouw even vaak, zo niet vaker, de agressor is in de huiselijke sfeer (Straus, 1980). De afname van ernstige aanvallen door mannen en de onveranderde incidentie van ernstige vormen van geweld door vrouwen gold ook voor de periode 1985 tot 1992. Ernstig geweld door mannen nam met maar liefst 48% af, terwijl voor licht geweld door vrouwen zelfs een toename zichtbaar was (Straus & Kaufman Kantor, 1994).

Men kan zich afvragen of de gegevens beïnvloed worden doordat mannen minder bereid zijn dan vrouwen hun eigen gebruik van geweld te vermelden. Langhinrichsen-Rohling en Vivian (1994) hebben het probleem van incongruente rapportages nader bestudeerd en concludeerden in hun studie dat mannen en vrouwen hierin niet van elkaar verschillen. Hierbij aansluitend stellen ook O'Leary et al. (1989) dat zowel mannen als vrouwen 10% van hun eigen agressie

Tabel 1. Mild en ernstig gewelddadige gedragingen zoals vermeld in de Conflict Tactics Scale (CTS).

Conflict Tactics Scale	Nederlandse vertaling
A. Minor Violence Acts	A. Mild/licht gewelddadige gedragingen
1. Threw something	1. Iets gooien
2. Pushed/ grabbed/ shoved	2. Duwen/ vastgrijpen/ sleuren
3. Slapped	3. Klap geven
B. Severe Violence Acts	B. Ernstig gewelddadige gedragingen
4. Kicked/punch/bit/hit with fist	4. schoppen/stompen/bijten/slaan met vuist
5. Hit, tried to hit with something	5. Slaan, proberen met iets te slaan
6. Beat up	6. In elkaar slaan
7. Choked	7. Verstikken
8. Threatened with gun or knife	8. Bedreiging met pistool of mes
9. Used gun or knife	9. Gebruik van pistool of mes

niet rapporteerden. Margolin (1987) vond dat juist vrouwen meer geneigd zijn hun gebruik van geweld te verbergen. Interessant in dit kader is het onderzoek van Brinkerhoff en Lupri (1988), waarbij beide partners geïnterviewd werden over geweld in hun relatie. Op deze manier konden de data met elkaar vergeleken worden. Opnieuw viel het geweld door vrouwen op. Zij pasten niet alleen vaker de lichte vormen van geweld toe, maar ook de meer ernstige. Vrouwen bleken twee keer zo vaak hun partner te trappen, met de vuist te slaan en te bedreigen met een wapen.

Andere onderzoekers kwamen tot gelijksoortige conclusies. Zo meldden Gryl, Stith en Bird (1991) dat in de door hen onderzochte studentenpopulatie 30% van de vrouwen tegenover 23% van de mannen geweld had toegepast in het afgelopen jaar. Ook Arias, Samios en O'Leary (1987) rapporteerden cijfers van dien aard. In beide onderzoeken betrof het met name 'lichte' vormen van geweld. Stets en Henderson (1991) onderzochten het vóórkomen van partnergeweld in een algemene populatie. Van de vrouwen gebruikte maar liefst 40% lichte vormen van fysiek geweld, tegenover 22% van de mannen. Daarnaast pleegden ook opmerkelijk veel vrouwen ernstig geweld (19,2%); tot wel zes keer vaker dan mannen (3,4%). Archer (2000; 2006) legde in een recenter, grootschalig meta-analyseonderzoek 82 onafhankelijke studies over relationeel geweld naast elkaar, hetgeen leidde tot een steekproef van 64.487. Zijn conclusie was dat vrouwen in gelijke mate agressief zijn tegenover hun partner als mannen. Deze conclusie bleef gelijk als gecontroleerd werd voor uitbijters.

Dit is slechts een greep uit vele onderzoeken met overeenkomstige

resultaten. Op de website van Fiebert (2007) is een bibliografie te vinden met maar liefst 209 academische onderzoeken (161 empirische studies en 48 reviews), waaruit naar voren komt dat vrouwen evenveel dan wel meer agressie gebruiken in hun relatie. Samenvattend staat het beeld van de vrouw met de deegroller misschien niet eens zo ver van de werkelijkheid af.

Komt geweld voort uit zelfverdediging?

Het tegenargument dat het gewelddadige gedrag van vrouwen uit zelfverdediging voortkomt, blijkt niet op te gaan. Zo viel in het onderzoek van Straus (1980) op dat bij 22,8% van de stellen bij wie dat jaar ten minste één geweldsincident had plaatsgevonden, uitsluitend de vrouw geweld gebruikte. In 27,7% was de man de enige agressor en in de overige gevallen (49,5%) waren beide partners gewelddadig. Brinkerhoff en Lupri (1988) vonden zelfs dat bij een groter percentage van de stellen de vrouw de enige agressor was (35,2% tegenover 27,3%). Als alleen ernstig geweld beschouwd werd, kwam een nog verrassender beeld naar voren. Bij beide onderzoeken was een sterke toename te zien van stellen van wie de vrouw de enige persoon was die geweld gebruikte, tot maar liefst 49,6%, hetgeen twee keer zo veel was als het geweld door mannen.

Demaris (1992) onderzocht hoe het geweld eruitziet in relaties waar het geweld wederkerig is. In dit onderzoek gaven de meeste partners aan dat het initiatief tot geweld of door beiden was genomen of door de vrouw. Daarnaast was een groot deel van de stellen het erover eens dat de vrouw degene was die over het algemeen het initiatief nam (gerapporteerd door 41% van de mannen en 49% van de vrouwen). Dit betrof zowel lichte als ernstige vormen van geweld. In een aanzienlijk deel van partnergeweld gaat het dus niet om noodweer van de vrouw; zij blijkt vaak zélf het initiatief te nemen en is dikwijls de enige agressor. Deze resultaten vallen moeilijk te verklaren vanuit het feministische model.

Geestelijk geweld door vrouwen is niet aan de orde?

Een ander idee met betrekking tot relationeel geweld is dat alleen vrouwen te maken krijgen met structureel geestelijk geweld en onderdrukking. Volgens het eerder besproken Duluth-model is dominantie en machtsmisbruik slechts voorbehouden aan mannen. Uit een studie die telefoontjes analyseerde van mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld, kwam een geheel ander beeld naar voren. Van de mannen die

belden naar deze speciaal voor hen opgezette hulplijn, gaf meer dan 90% aan dat zij naast fysiek geweld te maken kregen met manipulatie (Hines, Brown, & Dunning, 2003). Het is belangrijk hierbij op te merken dat het controlerende gedrag geformuleerd was volgens 'the wheel of power and control' van het Duluth-model. Bijna driekwart van de mannen was slachtoffer van emotioneel geweld, waaronder kleineren, vernederen, schelden en schuldgevoelens aanpraten (74,1%). Ook werd intimidatie veel genoemd (63,3%) en gaf een groot deel van de mannen aan dat de vrouw haar eigen gedrag goedpraatte door aan te geven dat hij er zelf om vroeg (59,9%). Verder werd het manipuleren van het rechtssysteem genoemd. Vrouwen bleken het systeem dat ontwikkeld is om vrouwelijke slachtoffers van geweld bij te staan, in hun voordeel te gebruiken. De man werd bijvoorbeeld valselijk beschuldigd van (seksueel) geweld tegen haarzelf en/of het kind (77,6%) en contactverbod werd met succes aangevraagd (49,0%). Ten slotte rapporteerde een deel van de mannen dat zij geïsoleerd werden (41,5%) en financieel afhankelijk werden gemaakt (38,1%). Het zijn dus niet enkel mannen die hun partner terroriseren.

Zijn de consequenties van geweld door vrouwen minder ernstig?

Een terechte kritiek op de zogenaamde CTS-studies is dat het in het meetinstrument omschreven agressieve gedrag openstaat voor discussie. Zo kunnen de uitkomsten van een trap nogal wisselen. Een man tegen de schenen trappen is niet hetzelfde als hem in het kruis of bijvoorbeeld een zwangere vrouw in haar buik trappen. Iets gooien kan duiden op een zacht voorwerp zoals een kussen, maar ook op een steen. Het gebruiken van een mes is tenslotte ook anders als het gericht is op de arm of de borst. Daarbij kan de kracht achter een aanval en kunnen daarmee de gevolgen sterk variëren.

Toch blijkt het idee dat vrouwen niet in staat zijn hun man (ernstig) te verwonden onjuist. Men gaat eraan voorbij dat vrouwen door wapens te gebruiken de over het algemeen grotere fysieke kracht van mannen kunnen opheffen. McNeely en Mann (1990) stellen dat vrouwen vaker kokend water, stenen, wapens en honkbalknuppels gebruiken dan mannen. Uit onderzoek van Brown (2004) bleek dat bij incidenten van partnergeweld waar de politie op afging, 28,4% van de vrouwen, tegenover 4,7% van de mannen een mes had gebruikt, 11% van de vrouwen en 3,8% van de mannen een stomp voorwerp, en 7,7% van de vrouwen en 3,6% van de mannen een ander wapen. McLeod (1984) vond dat 25% van de mannen wapens gebruikt had, tegenover 86% van de vrouwen. Verder werd duidelijk dat 74% van

de mannen gewond raakte, van wie 84% zodanig dat zij medische hulp nodig had. Deze gegevens zijn nog dramatischer als men bedenkt dat verwondingen bij mannen door partnergeweld vaak niet als zodanig worden herkend door ziekenhuispersoneel. Het stereotype van de man die meer risico's neemt en daardoor een grotere kans loopt op verwondingen, is volgens Morse (1995) het natuurlijke excuus om verwondingen bij mannen los te koppelen van huiselijk geweld. Hierdoor ontsnapt het meeste geweld aan de aandacht en zijn alleen de ernstigste misdaden bij de overheden bekend. Als gekeken wordt naar de ergste misdaden, blijkt overigens dat ongeveer evenveel mannen als vrouwen door hun partner worden vermoord (Curtis, 1974; Maxfield, 1989; Wilson & Daly, 1992), waarbij slechts een klein gedeelte van de partnermoorden door vrouwen een reactie is op vroegere mishandeling of dreiging met geweld of dood (Jurik & Gregware, 1989).

Er is weinig onderzoek gedaan naar hoe mannen het geweld van vrouwen beleven. Door het maatschappelijke beeld van de daadkrachtige, sterke man is het verleidelijk ervan uit te gaan dat hij 'zijn mannetje wel kan staan' en de psychische gevolgen voor hem minder ernstig zijn dan voor een vrouw. In het onderzoek van Laroche (2005) gaf 83% van de mannen echter aan voor zijn leven te vrezen tegenover 77% van de vrouwen; 80% van deze mannen rapporteerde dat hun dagelijks leven ernstig verstoord werd (tegenover 74% van de vrouwen); 84% ontving medische hulp (gelijk voor vrouwen) en 62% van de mannen versus 63% van de vrouwen zocht psychische hulp.

Verklaringen voor het onjuiste beeld over relationeel geweld

Bovenstaande resultaten lijken voor zichzelf te spreken en het is frappant dat er niet meer ruchtbaarheid aan wordt gegeven. Een mogelijke verklaring is het verschil in reacties van de buitenwereld als het gaat om de sekse van de dader en het slachtoffer. Zo worden mannelijke daders stevast negatiever beoordeeld dan vrouwen, ook al zijn alle omstandigheden verder gelijk en worden sommige vormen van geweld door vrouwen zelfs goedgekeurd (Arias & Johnson, 1989; Feather, 1996; Straus, 1995). Een voorbeeld van dit laatste is dat in televisieseries, films en commercials de vrouw die haar overspelige man in zijn gezicht slaat, niet wordt gezien als een gewelddadige bruint, maar als een vrouw die gerechtvaardigd is in haar gedrag. Vice versa zou dit gedrag echter onethisch en onacceptabel worden gevonden.

Naast verschillende reacties ten aanzien van daders, geldt dit ook ten aanzien van de slachtoffers. De mishandelde vrouw roept gevoe-

lens van compassie op, de mishandelde man geringschatting en hoon. Dit blijkt niet alleen uit de reacties van het grote publiek. Zo concludeert Brown (2004) in zijn zeer omvangrijke studie dat mannen in elke stap van het juridische proces in een ongunstige positie zitten. Mannen zijn ten eerste minder geneigd aangifte te doen van geweld (Brown, 2004; Ernst, Nick, Weiss, Houry, & Mills, 1997) en als zij dit wel doen, blijkt sekse de belangrijkste factor in de voorspelling hoe het rechtssysteem reageert. Brown vond op elk niveau van verwonding een significant effect voor sekse in de voorspelling of een procesverbaal werd uitgeschreven. De politie neemt veel vaker mannen in hechtenis dan vrouwen, zelfs als voor factoren zoals ernst van verwonding of eerder gepleegde misdaad is gecorrigeerd. Als alleen de man gewond was, werd de vrouw slechts in 60% van de gevallen gearresteerd. Omgekeerd werd meer dan 90% van de mannen gearresteerd. Het was opmerkelijk dat vrouwen die matige en ernstige verwondingen toebrachten, minder kans liepen in bewaring gesteld te worden dan mannen die géén verwonding hadden veroorzaakt. Ook werden mannen eerder schuldig bevonden dan vrouwen. In de zaken met ernstig letsel werd 22% van de vrouwen tegenover 71% van de mannen schuldig bevonden. Sekse bleek de enige variabele die geassocieerd was met de zwaarte van strafoplegging. Dit terwijl vrouwen vaker terechtstonden voor ernstigere geweldsmisdrijven.

Ten slotte houdt zélf de wetenschappelijke wereld de mythe van de non-agressieve vrouw in stand. Zo kwam aan het licht dat verschillende onderzoekers hun data omtrent geweld door vrouwen achter hebben gehouden (DeKeseredy & Kelly, 1993; Farrell, 1999; Kennedy & Dutton, 1989; Schulman, 1979; Straus, 2005). Onderzoekers die wel over dit onderwerp publiceerden, werden tegenwerkt, valselijk beschuldigd van vrouwenmishandeling en seksuele intimidatie, kregen te maken met bommeldingen, bedreigingen gericht tegen familie en kinderen of werden zelfs beschoten (Farrell, 1999; McNeely, Cook, & Torres, 2001). Ironisch genoeg vormen deze wandaden een schrijnende bevestiging van agressie door vrouwen.

Discussie

Uit bovenstaande onderzoeken blijkt dat vrouwen even vaak, zo niet vaker, de agressor zijn in de huiselijke sfeer. Vrouwen passen in veel grotere mate geweld toe dan velen denken en (willen) geloven. Er lijkt ten aanzien van 'de agressieve vrouw' een blinde vlek te zijn in zowel de wetenschap, media, politiek als justitie. De resultaten tonen aan dat er in veel grotere mate aandacht moet worden besteed aan de

man als slachtoffer. Deze groep mag en kan niet langer terzijde worden geschoven als verwaarloosbaar. Het taboe rondt mannenmishandeling moet worden doorbroken.

De overheid zou in de vorm van psycho-educatie en postbus 51-spotjes het publiek meer en beter kunnen attenderen op het bestaan van fysiek geweld gericht tegen mannen. Ook ligt een rol bij de pers, die lezers, kijkers en toehoorders bewust kan maken door een genuanceerder beeld over relationeel geweld voor het voetlicht te brengen. Op scholen kan voorlichting gegeven worden en over dit onderwerp worden gediscussieerd, temeer omdat bleek dat geweld verschillend wordt beoordeeld als de dader van het mannelijk of vrouwelijk geslacht is en sommige vormen van geweld als geaccepteerd worden gezien (Arias & Johnson, 1989; Feather, 1996; Straus, 1995). Er bestaat een grote kans dat kinderen die te maken krijgen met echtelijk geweld tussen hun ouders, hier in hun toekomstige relaties ook tegenaan lopen. In een vroeg stadium aandacht besteden aan bovenbeschreven attitudes omtrent echtelijk geweld, kan van grote betekenis zijn. Een speciaal meldpunt voor mannen waar zij aangifte van geweld kunnen doen, behoort eveneens tot de mogelijkheden, net als het openen van opvanghuizen voor mishandelde mannen.

Op justitieel gebied is nog veel werk te verrichten. De politiekorpsen zouden zich meer bewust moeten worden van de cijfers omtrent partnergeweld en de ongelijkheid in het opmaken van verbalen en aanhoudingen moeten tegengaan. De machtspositie die op deze manier aan de vrouw wordt gegeven als het gaat om het doen van valse aangiftes, is zeer verontrustend. Speciale aandacht verdient verder de erkenning dat ook mannen uit noodweer kunnen handelen of geweld gebruiken om hun kinderen te beschermen. Kinderen zijn vaak, net zoals dit voor vrouwen geldt, een reden om bij een agressieve partner te blijven. Het is goed mogelijk dat vaders bang zijn niet serieus genomen te worden. Uit angst hun kinderen te verliezen, houden zij wellicht hun mond over gewelddadig gedrag van hun partner. De resultaten lieten zien dat vrouwen inderdaad door het rechtssysteem worden bevooroordeeld, en dat zij deze kennis gebruiken om het systeem te manipuleren (Brown, 2004; Hines, Brown, & Dunning, 2003). Trainingen en voorlichting aan politie en justitie lijken van groot belang en onderzoek lijkt op zijn plek.

En ten slotte moeten ook hulpverleners beducht zijn voor de gangbare verwachtingspatronen, attitudes en stereotypen met betrekking tot relationeel geweld. Bij koppels die zich aanmelden voor relatietherapie, is het belangrijk om precies in kaart te brengen hoe conflicten eruitzien en of deze ook escaleren tot fysiek geweld. Met bovenstaande informatie in gedachten is het van nog grotere beteke-

nis hierin zowel de rol van de man als van de vrouw te bekijken. Op het oog onschuldig geweld door vrouwen is mogelijk niet zo onschuldig en kan bovendien escaleren naar ernstiger geweld. Doordat met name gelet is op geweld door mannen, is een belangrijk deel van relationeel geweld onderbelicht gebleven: het deel waar de vrouw de dader is en de man het slachtoffer. We zullen moeten onderkennen dat ook mannen mishandeld kunnen worden in een relatie, met alle gevolgen van dien voor voorlichting en hulpverlening.

Toekomstig onderzoek zou zich kunnen richten op de heersende attitudes en wat er voor nodig is deze bij te stellen, want waarom zouden wij gewelddadig gedrag door vrouwen wel accepteren als wij dit voor mannen niet doen? Verder zou het interessant zijn te onderzoeken of mannen en vrouwen om dezelfde reden geweld gebruiken. Is het om te straffen, macht uit te oefenen, aandacht te krijgen of uit machteloosheid? Komt het voort uit een licht gevoel van irritatie of wil men de partner moedwillig pijn doen? Dit zou boeiende inzichten kunnen verschaffen met betrekking tot sekseverschillen of juist overeenkomsten in agressie en zou vervolgens meegenomen kunnen worden in preventie- en behandelmethoden.

Geen van bovenstaande gegevens gaan voorbij aan het feit dat er vele vrouwen zijn die op brute wijze mishandeld worden en slachtoffer zijn van huiselijk geweld. Maar interpersoonlijke agressie is een menselijk probleem, en zowel mannen als vrouwen moeten leren hoe ze hun gedrag kunnen reguleren zonder naar fysiek geweld te grijpen. Relationeel geweld is een sociaal gebeuren in een interactieve setting: het gedrag van de ene persoon beïnvloedt het gedrag van de ander. Om die reden moet agressie niet uitsluitend benaderd worden als een kwalijk iets van een individu. Om de escalatie van conflicten en het geweld tussen partners te bestrijden, is het van groot belang dat huiselijk geweld in al zijn facetten beschouwd wordt en zowel de dubbele moraal als de mythe ontmaskerd worden.

ABSTRACT This literature study shows that females use (mild as well as severe forms of) physical violence against their partners equally as much, or even more, as males. This use of violence isn't necessarily in self defense. Women often take the initiative to violence and frequently are the only aggressor. The idea that women are not capable of inflicting (severe) injuries to their partners is incorrect. Some researchers claim that women more often use boiling water, bricks, weapons and baseball bats than men. The findings show that females are as inclined as males to inflict serious injuries. Furthermore, an equal amount of males and females are murdered by their partner and only a small portion of the spouse killings by women are in

response to prior abuse or threat with abuse or death. Apart from physical violence men become victims of emotional abuse as well. The different reactions on violence concerning the gender of the perpetrator and the victim are striking. Female perpetrators are judged far more positively than male perpetrators in the areas of science, mental health care, media, politics, justice as by the general public. The misconceptions on spouse abuse are addressed and recommendations for the future are suggested.

Referenties

- Archer, J. (2000). Sex Differences in Aggression between Heterosexual Partners: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 126(5), 651-680.
- Archer, J. (2006). Cross-cultural Differences in Physical Aggression between Partners: A social-structural analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 10(2), 133-153.
- Arias, I., & Johnson, P. (1989). Evaluations of Physical Aggression Among Intimate Dyads. *Journal of Interpersonal Violence*, 4, 298-307.
- Arias, I., Samios, M., & O'Leary, K.D. (1987). Prevalence and Correlates of Physical Aggression During Courtship. *Journal of Interpersonal Violence*, 2, 82-90.
- Brinkerhoff, M., & Lupri, E. (1988). Interspousal Violence. *Canadian Journal of Sociology*, 13, 407-434.
- Brown, G. (2004). Gender as a Factor in the Response of the Law: Enforcement System to Violence Against Partners. *Sexuality and Culture*, 8, 1-87.
- Coontz, P.D., Lidz, C.W., & Mulvey, E.P. (1994). Gender and the Assessment of Dangerousness in the Psychiatric Emergency Room. *International Journal of Law and Psychiatry*, 17(4), 369-376.
- Curtis, L.A. (1974). *Criminal Violence: National Patterns and Behavior*. Lexington Books: Lexington MA.
- DeKeseredy, W., & Kelly, K. (1993). The Incidence and Prevalence of Woman Abuse in Canadian University and College Dating Relationships. *Canadian Journal of Sociology*, 18, 137-159.
- Demaris, A. (1992). Male versus Female Initiation of Aggression: the Case of Courtship Violence. In: E.C. Viano (Ed.), *Intimate Violence: Interdisciplinary Perspectives*, 111-120. Bristol, PA: Taylor & Francis.
- Dutton, D.G., & Corvo, K. (2006). Transforming a Flawed Policy: A Call to Revive Psychology and Science in Domestic Violence Research and Practice. *Aggression and Violent Behavior*, 11, 457-483.
- Ernst, A.A., Nick, T.G., Weiss, S.J., Houry, D., & Mills, T. (1997). Domestic Violence as Seen in an Inner-City Emergency Room. *Annals of Emergency Medicine*, 130(2), 190-197.

- Farrell, W. (1999). *If Your Man Knew You Feared His Potential For Violence*. Internet: <http://www.ejfi.org/DV/dv-6.htm>.
- Feather, N.T. (1996). Domestic Violence, Gender and Perceptions of Justice. *Sex Roles*, 35, 507-519.
- Fiebert, M.S. (2007). References Examining Assaults by Women on their Spouse or Male Partners: an Annotated Bibliography. Internet: <http://www.csulb.edu/~mfiebert/assault.htm>.
- Follingstad, D.R., DeHart, D.D., & Green, E.P. (2004). Psychologists' Judgments of Psychologically Aggressive Actions when Perpetrated by a Husband versus a Wife. *Violence and Victims*, 19(4), 435-452.
- Gemeente Amsterdam (2004). *Beleidsprogramma Aanpak Agressie en Geweld. Voortgangsverslag 2001 - 2003*. Amsterdam: Author.
- Gryl, F.E., Stith, S.M., & Bird, G.W. (1991). Close Dating Relationships Among College Students: Differences by Use of Violence and by Gender. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8, 243-264.
- Hines, D.A., Brown, J., & Dunning, E. (2003). *Characteristics of Callers to the Domestic Abuse Helpline for Men*. Durham, NH: University of New Hampshire, Family Violence Lab.
- Jurik, N.C., & Gregware, P. (1989). *A Method for Murder: An Interactionist Analysis of Homicides by Women*. Tempe: Arizona State University, School of Justice Studies.
- Kennedy, L.W., & Dutton, D.G. (1989). The Incidence of Wife Assault in Alberta. *Canadian Journal Of Behavioral Science*, 21, 40-54.
- Langhinrichsen-Rohling, J., & Vivian, D. (1994). The Correlates of Spouses' Incongruent Reports of Marital Aggression. *Journal of Family Violence*, 9, 265-283.
- Laroche, D. (2005). *Aspects of the Context and Consequences of Domestic Violence, Situational Couple Violence and Intimate Terrorism in Canada in 1999*. Quebec City: Government of Quebec.
- Lidz, C.W., Mulvey, E., & Gardner, W. (1993). The Accuracy of Predictions of Violence to Others. *The Journal of the American Medical Association*, 269, 1007-1011.
- Margolin, G. (1987). The Multiple Forms of Aggressiveness Between Marital Partners: How Do We Identify Them? *Journal of Marital and Family Therapy*, 13, 77-84.
- Maxfield, M.G. (1989). Circumstances in Supplementary Homicide Reports: Variety and Validity. *Criminology*, 27(4), 671-694.
- McLeod, M. (1984). Women Against Men: An Examination of Domestic Violence Based on The Analysis of Official Data and National Victimization Data. *Justice Quarterly*, 1(2), 171-193.
- McNeely, R.L., & Mann, C.R. (1990). Domestic Violence is a Human Issue. *Journal of Interpersonal Violence*, 5(1), 129-132.
- McNeely, R.L., Cook, P.W., & Torres, J.B. (2001). Is Domestic Violence a Gender Issue, or a Human Issue? *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 4(4), 227-251.

- Ministerie van Justitie (2003). *Huiselijkgeweld.nl*, 3(2), 1-4. Den Haag: Author. Internet: <http://www.huiselijkgeweld.nl/doc/krant/krant2-2003.pdf>.
- Ministerie van Justitie (2006). *Voortgangsbericht over de aanpak van huiselijk geweld*. Den Haag: ministerie van Justitie.
- Morse, B.J. (1995). Beyond the Conflict Tactics Scale: Assessing Gender Differences in Partner Violence. *Violence and Victims*, 10(4), 251-272.
- O'Leary, K.D., Barling, J., Arias, I., Rosenbaum, A., Malone, J., & Tyree, A. (1989). Prevalence and Stability of Physical Aggression between Spouses: a Longitudinal Analysis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57, 263-268.
- Schulman, M. (1979). A Survey of Spousal Violence Against Women in Kentucky. *US Government Printing Office*, Washington, DC: Author.
- Sitalsing, K. (2007, februari 20). Huisverbod voor Dader Geweld is Rechvaardiger. *de Volkskrant*, p. 2, Binnenland.
- Skeem, J., Schubert, C., Stowman, S., Beeson, S., Mulvey, E.P., Gardner, W., & Lidz, C. (2005). Gender and Risk Assessment Accuracy: Understanding Women's Potential Violence. *Law and Human Behavior*, 29(2), 173-186.
- Stets, J.E., & Henderson, D.A. (1991). Contextual Factors Surrounding Conflict Resolution while Dating: Results from a National Study. *Family Relations*, 40, 29-40.
- Straus, M.A. (1980). Victims and Aggressors in Marital Violence. *American Behavioral Scientist*, 23, 681-704.
- Straus, M.A. (1995). Trends in Cultural Norms and Rates of Partner Violence: An update to 1992. In: S.M. Stich & M.A. Straus (Eds.). *Understanding Partner Violence: Prevalence, Causes, Consequences and Solutions*, 30-33. Minneapolis, MN: National Council on Family Relations.
- Straus, M.A. (2005). Women's Violence Toward Men is a Serious Social Problem. In: D.R. Loseke, R.J. Gelles, & M.M. Cavanaugh (Eds.). *Current Controversies on Family Violence*, (2th Ed), 55-77. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Straus, M.A., & Gelles, R.J. (1986). Societal Change and Change in Family Violence from 1975 to 1985 as Revealed by Two National Surveys. *Journal of Marriage and the Family*, 48(3), 465-479.
- Straus, M. A., & Kaufman Kantor, G. (1994). Change in Spouse Assault Rates from 1975-1992: A Comparison of Three National Surveys in the United States. Paper presented at the *Thirteenth World Congress of Sociology*. Durham: The Family Research Laboratory, University of New Hampshire.
- Walker, L.E. (1979). In: L.E. Walker (Ed.), *The Battered Woman*. New York: Harper Colophon Books.
- Wilson, M.I., & Daly, M. (1992). Who Kills Whom in Spouse Killings. On the Exceptional Sex Ratio of Spousal Homicides in the United States. *Criminology*, 30, 189-215.